

LIETUVIŠKOS VIŠTIENOS KAINA IR JOS ĮTAKA PAKLAUSAI *PRICES OF LITHUANIAN CHICKEN AND THEIR INFLUENCE ON DEMAND*

Laura Petrauskaitė

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja, laura@laei.lt

Straipsnyje analizuojami Lietuvos paukštienos kainų pokyčiai ir jų įtaka šios mėsos paklausai.

Tiriant paukštienos kainas, nustatyta, kad jos sparčiai augo 2007–2008 metais. Vėliau kainos mažėjo, o 2010 metais vėl kilo. Panašios tendencijos būdingos ir didmeninei, ir mažmeninei rinkoms.

Didmeninės paukštienos kainos pokyčiai turėjo įtakos užsienio prekybai. Pastaroji mažėjo augant kainai. Paukštienai atpigus, eksporto apimtys ir importuojančių šalių skaičius vėl ėmė didėti.

Paukštienos kainos pokyčiai mažmeninėje rinkoje didelio poveikio vartojimui neturėjo. Čia paukštienos paklausą labiau lėmė kiti rinkos veiksniai.

Raktažodžiai: paukštiena, kaina, paklausa, eksportas, vartojimas.

ĮVADAS

Daugelio maisto produktų kainos yra labai nepastovios. Jos nuolat keičiasi. Dėl to kinta ir daugelis kitų rinkos veiksnių. Paukštienos sektorius gana plačiai analizuojamas, gausu statistinių duomenų viešai prieinamose duomenų bazėse. Tačiau darbų, kuriuose būtų analizuojama vienu rinkos veiksnių įtaka kitiems, nėra daug.

Šiame darbe tiriama paukštienos kainų kaita Lietuvoje ir analizuojama, kokią įtaką jos turėjo lietuviškos paukštienos paklausos pokyčiams.

Tyrimo laikotarpis – 2007–2010 metai.

Tyrimo objektas – paukštienos kainos Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – nustatyti paukštienos kainų pokyčius ir jų įtaką paukštienos paklausai.

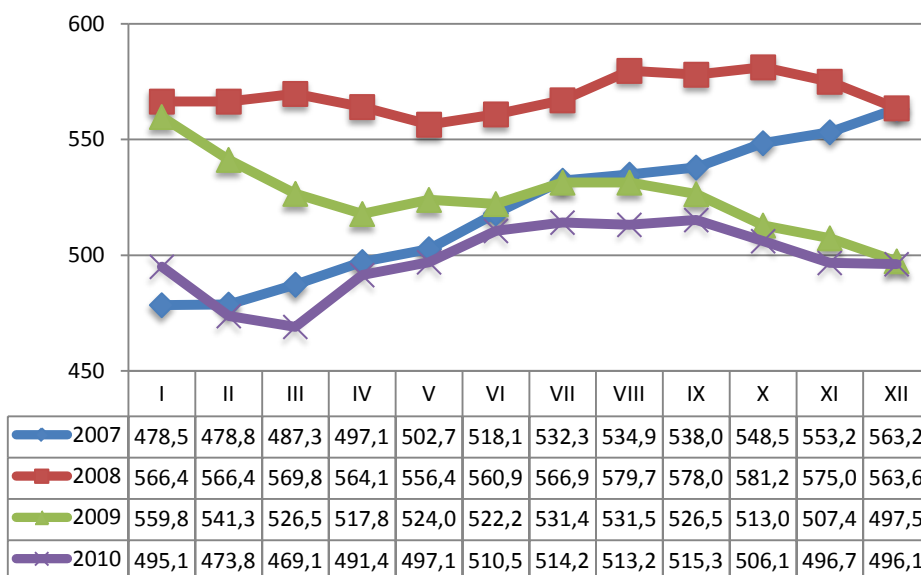
Tyrimo uždaviniai:

- išanalizuoti vištienos didmeninės ir mažmeninės kainų tendencijas Lietuvos rinkoje;
- nustatyti, kaip kainų kaita paveikė paukštienos paklausą.

Tiriant lietuviškos paukštienos kainas, buvo remtasi Statistikos departamento, Žemės ūkio ministerijos, Žemės ūkio rūmų, Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos, Europos Komijos ir Europos pašarų gamintojų federacijos duomenimis. Tyrimas atliktas, naudojant statistinių duomenų sisteminimo, lyginamosios analizės, ekspertinio vertinimo ir grafinio vaizdavimo metodus.

TYRIMO REZULTATAI

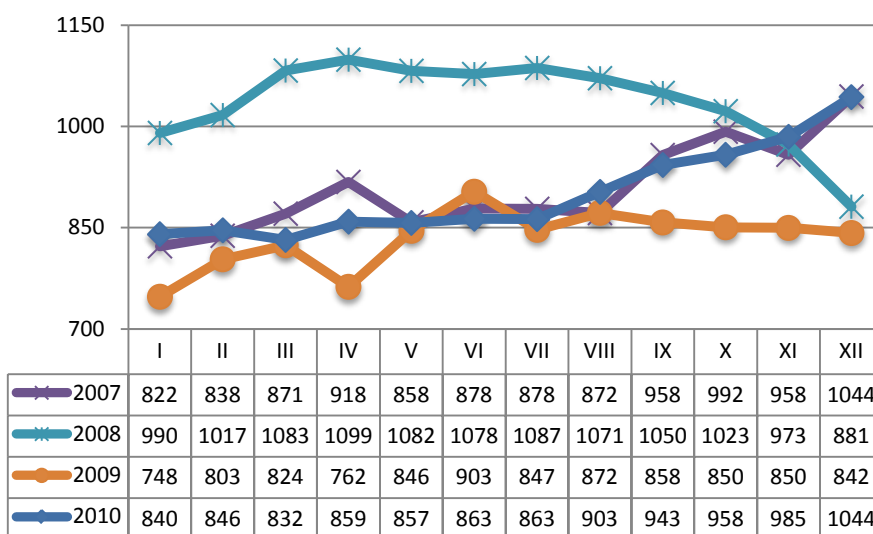
2007–2010 metų laikotarpiu didmeninė vištienos kaina buvo nepastovi. 2007 metais ji išaugo 17,7 proc. 2008 metais skirtumas tarp aukščiausios ir žemiausios didmeninės vištienos kainos buvo 4,5 proc. 2008 metų pabaigoje ir pradžioje buvusi kaina skyrėsi 0,5 proc. (gruodžio mėnesį buvo mažesnė nei sausį). Vidutinė didmeninė vištienos kaina 2008 metais, palyginti su 2007-aisiais, buvo 9,6 proc. didesnė. Ji buvo didžiausia per visą tiriamą 2007–2010 metų laikotarpį (1 pav.).

1 pav. Vidutinė didmeninė vištų skerdenų kaina Lietuvoje 2007–2010 metais, Lt/100 kg [11]
 Figure 1. Average wholesale price of chicken carcasses in Lithuania in 2007–2010, Lt/100 kg

2009-aisiais kainos sparčiai mažėjo. Per tuos metus vidutinė didmeninė vištienos kaina nukrito daugiau nei 11 proc. 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, ji buvo vidutiniškai 7,8 proc. mažesnė. Palyginti su 2007-aisiais – 1 proc. didesnė, o nuo metų vidurio – jau mažesnė.

2010 metais vidutinė didmeninė vištienos kaina net keletą kartų keitė tendenciją – I ketvirtį ženkliai mažėjo, II–III ketvirčiais augo, o IV ketvirtį vėl sumažėjo. Metų pabaigoje ir pradžioje ji buvo beveik tokia pati – vos 0,2 proc. didesnė gruodį nei sausį. 2010 metais vidutinė didmeninė vištienos kaina buvo pati mažiausia visu tiriamuoju laikotarpiu, palyginti su 2009-aisiais, mažesnė 5 proc., su 2008-aisiais – 12 proc., su 2007-aisiais – 4 proc.

2 pav. Gamintojų lesalų kaina be PVM Lietuvoje 2007–2010 metais, Lt/t [6]
 Figure 2. Producer price without VAT of feeding stuffs for poultry in Lithuania in 2007–2010, Lt/t

Didmeninę vištienos kainą lemia ne vienas veiksnys, tačiau vienas svarbiausių – paukščių lesalų kaina. Remiantis Europos pašarų gamintojų federacijos duomenimis, pašarai sudaro iki 77 proc. vištienos gamybos sąnaudų [14]. Tyrimo metu atlikti skaičiavimai rodo vidutinio stiprumo koreliaciją tarp šių dviejų rodiklių. Naminių paukščių lesalai Lietuvoje brango nuo 2007 metų pradžios iki 2008-ųjų I ketvirčio. Vėliau kainos mažėjo, o 2009 metais vėl pakilo. 2010-aisiais lesalų kaina pasiekė buvusią 2007-aisiais ir 2008-aisiais, kai dėl brangių grūdų pašarų kaina (48 proc. kombinuotųjų pašarų sudaro grūdai [1]) buvo didžiausia per tiriamą laikotarpį (2 pav.).

Didėjanti lietuviškų vištų skerdenų didmeninė kaina vis dar buvo konkurencinga tarp kitų ES valstybių. Palyginti su ES vidurkiu, Lietuvoje vištienos didmeninė kaina buvo 14,4 proc. mažesnė (1 lentelė). 2010 metais didmeninės vištienos kainos buvo mažesnės tik Lenkijoje (16,1 proc.), Jungtinėje Karalystėje (11,9 proc.) ir Bulgarijoje (6,7 proc.).

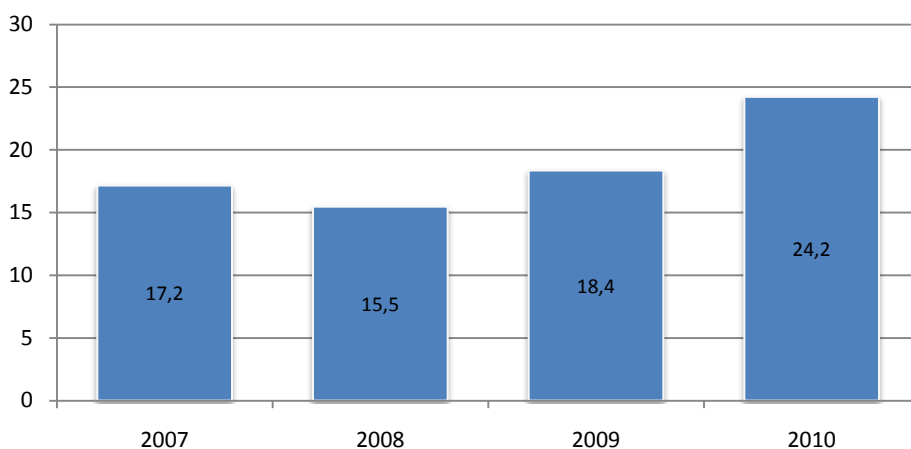
Mažesnė lietuviškos paukštienos kaina padidino jos paklausą užsienio valstybėse. Lietuva ėmė daugiau eksportuoti paukštienos į daugiau valstybių nei iki 2010 metų. Atlikti skaičiavimai rodo, kad tarp didmeninės vištienos kainos ir eksporto apimčių egzistuoja vidutinio stiprumo atvirkštiniai koreliaciniai ryšiai. 2010 metais, palyginti su 2007-aisiais, lietuviškos paukštienos eksportas buvo padidėjęs daugiau nei 41 proc. (3 pav.) ir sudarė apie 17 proc. tais metais Lietuvoje pagamintos paukštienos. Kiek daugiau nei 95 proc. iš Lietuvos išvežtos paukštienos sudarė vištiena, kalakutiena – apie 4 proc., o antiena ir žąsiena – tik 0,7 proc.

1 lentelė / Table 1

Didmeninės broilerių kainos ES valstybėse 2007 ir 2010 metais, Lt/100 kg [10]
Average wholesale prices of broiler in EU countries in 2007 and 2010, Lt/100 kg

Šalis / Country	2007	2010	Pokytis, Change, %
Lenkija / Poland	452,8	429,0	-5,3
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	501,8	445,1	-11,3
Bulgarija / Bulgaria	478,9	466,8	-2,5
Lietuva / Lithuania	523,2	498,2	-4,8
Rumunija / Romania	603,0	522,2	-13,4
Ispanija / Spain	648,1	537,1	-17,1
Belgija / Belgium	562,9	568,2	1,0
Latvija / Latvia	622,7	572,8	-8,0
Portugalija / Portugal	578,7	573,8	-0,8
Vengrija / Hungary	633,6	583,7	-7,9
Slovakija / Slovakia	629,1	585,0	-7,0
Nyderlandai / Netherlands	581,9	588,6	1,1
Čekija / Czech Republic	557,0	590,2	6,0
Italija / Italy	680,1	607,4	-10,7
Airija / Ireland	597,5	625,1	4,6
Austrija / Austria	641,1	651,8	1,7
Malta / Malta	586,7	665,0	13,3

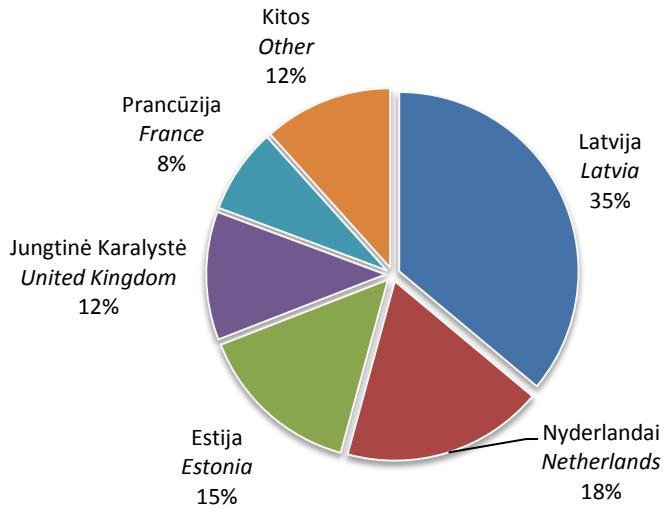
Šalis / Country	2007	2010	Pokytis, Change, %
Slovėnija / Slovenia	644,7	665,4	3,2
Prancūzija / France	720,3	667,7	-7,3
Danija / Denmark	589,8	676,9	14,8
Švedija / Sweden	626,3	690,3	10,2
Graikija / Greece	701,4	741,8	5,8
Kipras / Cyprus	777,2	827,6	6,5
Suomija / Finland	675,4	834,8	23,6
Vokietija / Germany	761,7	845,6	11,0
Estija / Estonia	646,2	...	...
ES / EU	610,4	582,2	-4,6

3 pav. Lietuviškos paukštienos eksportas 2007–2010 metais, tūkst. t [13]
Figure 3. Exports of Lithuanian poultry meat in 2007–2010, thou t

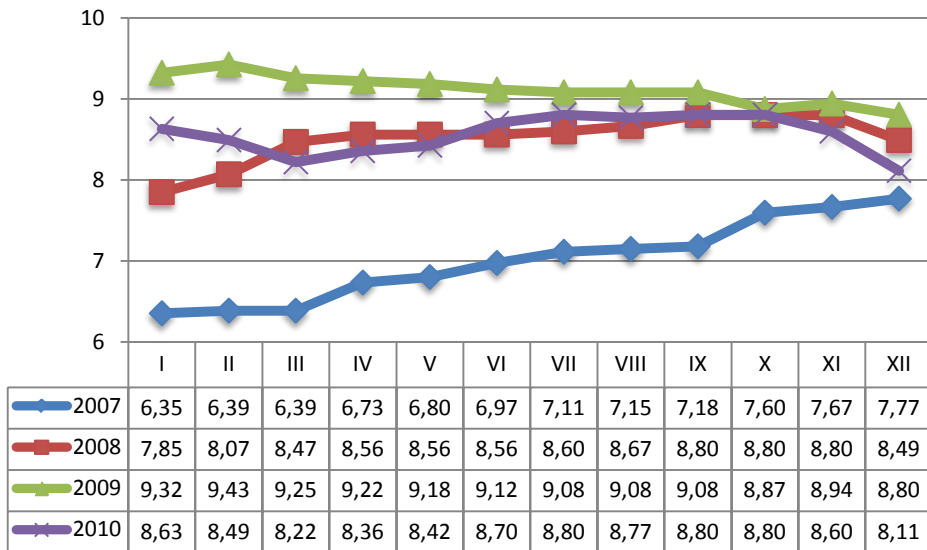
2010 metais paukštienos iš Lietuvos eksportuota į 26 šalis. Palyginti su 2007-aisiais, šalių skaičius išaugo 4, o su 2009 metais – 7. Labiausiai padaugėjo partnerių iš trečiųjų šalių. 2010-aisiais jų buvo 8. 2010 metais, palyginti su 2007-aisiais, mūsų šalis turėjo 2 partneriais iš trečiųjų šalių daugiau, palyginti su 2009-aisiais – 6 daugiau.

Nepaisant partnerių iš trečiųjų šalių gausos, Lietuva 2010 metais daugiausia paukštienos eksportavo į ES – 96,5 proc., 2009-aisiais – 14,5 proc. punkto mažiau. Tai rodo, kad labiausiai lietuviškos paukštienos paklausa auga būtent ES rinkoje. Pagrindinis Lietuvos paukštienos importuotojas 2007–2010 metais buvo Latvija. Į ją visu tiriamuoju laikotarpiu buvo išvežta apie trečdalis eksportuojamos paukštienos. Kitos daugiausia lietuviškos paukštienos importavusios šalys buvo Estija ir Nyderlandai (4 pav.).

4 pav. Paukštienos eksporto struktūra 2010 metais [13]
 Figure 4. Structure of poultry exports in 2010

Mažmeninė vištienos kaina Lietuvoje beveik atkartojo didmeninės kainos tendencijas. Tačiau, skirtingai nei didmeninė, ji 2010 metais nebuvo mažiausia, o 6 proc. mažesnė nei 2009-aisiais ir 1 proc. – nei 2008-aisiais, o buvusią vidutinę mažmeninę vištienos kainą 2007-aisiais viršijo daugiau nei 22 proc. (5 pav.).

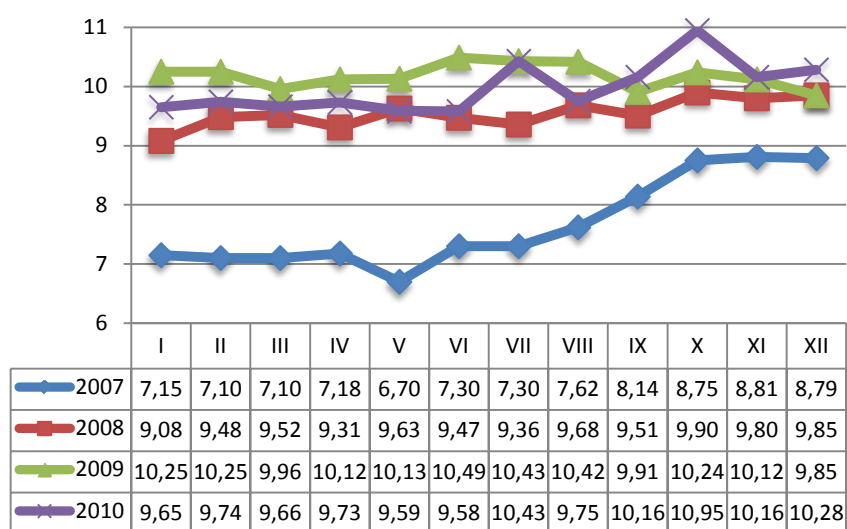
5 pav. Mažmeninė vištienos kaina Lietuvos prekybos centruose 2007–2010 metais, Lt/kg [2–5]
 Figure 5. Retail price of chicken meat in supermarkets in Lithuania in 2007–2010, Lt/kg

Ženklaus vištienos kainų didėjimas 2007–2010 metais matomas ir analizuojant atskirų vištų dalių mažmenines kainas. Visos jos 2010 metais, palyginti su 2007-aisiais, pabrango ne mažiau kaip 20 proc. Labiausiai išaugo blauzdėlių kaina – beveik trečdaliu (2 lentelė).

Kai kurių vištų dalių mažmeninė kaina Lietuvoje 2007 ir 2010 metais, Lt/kg [12]
Retail prices of selected chicken parts in Lithuania in 2007 and 2010, Lt/kg

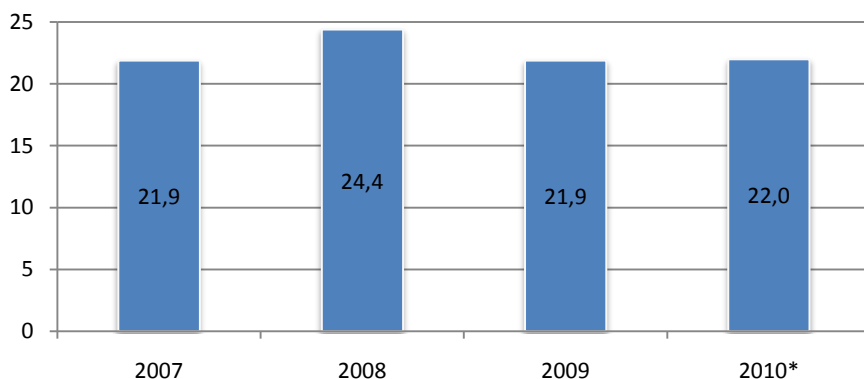
Vištų dalys / Chicken parts	2007	2010	Pokytis Change, %
Sparneliai / Wings	6,66	8,04	20,8
Šlaunelės / Thighs	7,68	9,85	28,2
Blauzdelės / Drumsticks	7,85	10,30	31,2
Krūtinėlės / Breasts	12,08	15,50	28,4

Turguje vištiena brango dar labiau. 2010 metais, palyginti su 2009-aisiais, vištiena čia kainavo tik 2 proc. pigiau, o 2008-ųjų ir 2007-ųjų kainas viršijo atitinkamai 4 proc. ir 30 proc. (6 pav.).

6 pav. Vištienos kaina Lietuvos turguose 2007–2010 metais, Lt/kg [12]
Figure 6. Price of chicken meat in local markets in Lithuania in 2007–2010, Lt/kg

Į paukštienos mažmeninės kainos pokyčius vartotojai sureagavo ne iš karto. 2008 metais, palyginti su 2007-aisiais, pakilus kainai paukštienos paklausa dar didėjo. Tai galima paaiškinti tuo, kad paukštiena – kitų mėsos rūšių, kurios tiriamu laikotarpiu Lietuvoje kainavo dar brangiau nei paukštiena, substitutas. O 2008-aisiais šalyje dar nebuvo smarkiai jaučiama prasidėjusi ekonominė-finansinė krizė. Gyventojų atlyginimai ėmė mažėti tik 2009 metais. Todėl svarbi priežastis mažinti vartojimą atsirado būtent 2009 metais, ir ji, palyginti su praėjusiais metais, sumažėjo daugiau nei 10 proc. (7 pav.).

* Prognozė / Forecast.

7 pav. Paukštienos suvartojimas vienam gyventojui Lietuvoje 2007–2010 metais, kg [7–9]
 Figure 7. Consumption of poultry meat per capita in Lithuania in 2007–2010, kg

Nors paukštienos kaina 2010 metais buvo mažesnė nei 2009-aisiais, jos paklausa 2010 metais mažmeninėje rinkoje smarkiai neišaugo, nes gyventojų pajamos 2010-aisiais didėjo neženkliai ir šalyje vis dar buvo jaučiama prieš kelerius metus prasidėjusi krizė, dėl kurios žmonės buvo linkę taupyti, o ne didinti vartojimą. Labiausiai paukštienos vartojimo didėjimą gali nulemti tik jos pigumas. Atlikti koreliacijos skaičiavimai parodė, kad tiriamu laikotarpiu ryšys tarp mažmeninės paukštienos kainos ir jos vartojimo buvo silpnas.

IŠVADOS

2007–2010 metų laikotarpiu didmeninė vištienos kaina buvo nepastovi. Brangiausiai didmeninėje rinkoje vištiena kainavo 2008-aisiais, pigiausiai – 2010-aisiais. Vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių šios mėsos kainą, – lesalų kaina ir jos svyravimai. Dėl mažėjančios didmeninės kainos padidėjo lietuviškos paukštienos paklausa užsienio valstybėse. Mūsų šalis išplėtė ne tik užsienio prekybos naminių paukščių mėsa apimtį, bet ir geografią.

Mažmeninė vištienos kaina Lietuvoje 2007–2010 metais aukščiausią lygį buvo pasiekusi 2009-aisiais, o mažiausia ji buvo 2007-aisiais. Prekybos centruose tiriamu laikotarpiu vištienos vartotojai galėjo įsigyti pigiau nei turgavietėse. Atlikti koreliacijos skaičiavimai parodė, kad mažmeninėje rinkoje paukštienos paklausa nuo jos kainos priklauso nedaug. Paukštienos vartojimą mažmeninėje rinkoje daugiau lemia gyventojų pajamos ir vieno produkto pakeičiamumas kitais.

LITERATŪRA

1. *Feed & Food Statistical Yearbook 2009* [interaktyvus]. Brussels: European Feed Manufacturers' Federation, 2011 [žiūrėta 2011 m. kovo 2 d]. Prieiga per internetą: <<http://www.fefac.org/home.aspx>>.
2. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2007. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
3. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2008. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.

4. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2009. Nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
5. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2010*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2010. Nr. 1–6. ISSN 1392-2874.
6. *Lietuvos gamintojų parduotos pramonės produkcijos vidutinės kainos (be PVM) 2007–2010 m.* Statistikos departamento duomenys.
7. *Lietuvos žemės ūkis 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2008. ISSN 1648-0368.
8. *Lietuvos žemės ūkis 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2009. ISSN 1648-0368.
9. *Lietuvos žemės ūkis 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas, 2010. ISSN 2029-3658.
10. *Monthly Market Prices for Broilers (65%) in the EU* [interaktyvus]. Belgija: Europos Komisija, 2011 [žiūrėta 2011 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://circa.europa.eu>>.
11. *Vištienos skerdenų pardavimo vidutinių svertinių kainų suvestinė ataskaita 2007–2010 m. pagal KPS-1* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2011 [žiūrėta 2011 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/>>.
12. *Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija* [interaktyvus]. Kaunas: Žemės ūkio rūmai, 2011 [žiūrėta 2011 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt/>>.
13. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė*.
14. *53rd FEFAC Annual General Meeting*. XXV FEFAC Congress. Hamburg, 9–11 June 2010 [interaktyvus]. Brussels: European Feed Manufacturers' Federation, 2011 [žiūrėta 2011 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.fefac.org>>.

SUMMARY

The article deals with the changes in prices of Lithuanian chicken and their influence on chicken demand. By researching prices of chicken, it was found that they rose rapidly during the period of 2007-2008. Later these prices declined and increased again in 2010. The wholesale and retail markets had shown similar tendencies. The changes in wholesale prices of chicken affected foreign trade. As prices were increasing, foreign trade declined. When poultry became cheaper, the volume of exports and number of importing countries increased again. The changes in prices of retail prices had no significant effect on consumption. The other market factors affected chicken demand.

Keywords: *poultry, price, demand, export, consumption.*